

Wybrane metody audytu sprawozdań finansowych

Magdalena Tyrańska

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Streszczenie:

Artykuł ma na celu zaprezentowanie przeglądu literatury dotyczącej wybranych metod stosowanych podczas badania sprawozdań finansowych przez biegłych rewidentów. Zwrócono też uwagę na cele i zasady audytu sprawozdań finansowych w oparciu o Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej, a także wymienione i scharakteryzowane zostały najważniejsze źródła informacji wykorzystywane podczas badania sprawozdań finansowych.

Struktura artykułu obejmuje również klasyfikację wybranych metod audytu sprawozdań finansowych, takich jak: metoda systemowa, analityczna, transakcyjna, pełna i wrywkowa. W artykule przedstawiono etapy badania sprawozdań finansowych wraz ze szczegółową charakterystyką każdego z nich. Ponadto, szczególna uwaga została zwrócona również na istotność, której właściwa charakterystyka jest niezbędna do wyboru metody, która ma być użyta podczas badania sprawozdania finansowego.

Słowa kluczowe: audyt finansowy, sprawozdania finansowe, metody audytu sprawozdań finansowych, istotność, etapy rewizji finansowej, Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej

Kod JEL: M42

1. Wprowadzenie

Badanie sprawozdań finansowych jest nieodłączną częścią każdego systemu rachunkowości. Audyt finansowy, jako profesjonalne działanie ma relatywnie krótką historię. Za jego początki uznaje się rok 1862, w którym został wydany w Wielkiej Brytanii akt prawny dotyczący standaryzacji systemu księgowości. Jego celem było uzyskanie dokładnych raportów finansowych z działalności przedsiębiorstw oraz zabezpieczenie przed oszustwami. Kraj ten stanowi kolebkę zawodu biegłego rewidenta (Regionalny Oddział Krajowej Izby Biegłych Rewidentów, 2016).

Audyt, zwany także rewizją sprawozdań finansowych jest czynnością kontrolną. Według Gabrusewicza (2010) audyt jest usystematyzowanym, zorganizowanym i profesjonalnym badaniem wykonywanym przez niezależnych specjalistów zewnętrznych wywodzących się z dziedziny rachunkowości sprawozdań finansowych przedsiębiorstw oraz ksiąg rachunkowych, na podstawie których sprawozdania zostały sporządzone, wraz z wydaniami przez nich stosownej opinii z przeprowadzonego badania.

Z punktu widzenia Marca (2002) badanie to polega przede wszystkim na obiektywnym ustaleniu prawdziwości i ocenie danych zawartych w sprawozdaniu finansowym, określeniu stopnia zgodności pomiędzy danymi a przyjętymi kryteriami ich oceny, oraz na przedstawieniu wyników z przeprowadzonego badania zainteresowanym.

Natomiast Petterson (2008) podkreśla również, że audyt jest elementem nadzoru właścicielskiego, który obejmuje weryfikację dokładności sporządzania sprawozdań finansowych, zgodności z obowiązującymi standardami rachunkowości, ich rzetelności i spójności przez niezależnego biegłego rewidenta.

Na podstawie zaprezentowanych definicji można wyróżnić dwie fazy audytu finansowego. Pierwszą z nich jest sprawdzenie i wyrażenie opinii przez biegłych rewidentów na temat badanego sprawozdania finansowego. Natomiast druga faza związana jest z ogłoszeniem wyników z przeprowadzonego badania przez badaną jednostkę zainteresowanym uczestnikom rynku (Gabrusewicz, 2010).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania należy stwierdzić, że audyt sprawozdań finansowych obej-

muje ogół działań niezależnych biegłych rewidentów dotyczących badania wiarygodności i zgodności danych zwartych w sprawozdaniach finansowych oraz wyrażania opinii na potrzeby akcjonariuszy.

2. Cele i zasady audytu sprawozdań finansowych według MSRF

Cel audytu sprawozdań finansowych jest określony w *Międzynarodowych Standardach Rewizji Finansowej. Standard 200 (Ogólne cele niezależnego biegłego rewidenta oraz przeprowadzanie badania zgodnie z międzynarodowymi standardami rewizji finansowej)* związany jest z wyrażeniem ogólnej opinii na temat zgodności i wiarygodności sprawozdania finansowego we wszystkich istotnych aspektach z założeniami koncepcyjnymi sprawozdawczości finansowej (Garstka, 2009). W celu wyrażenia opinii końcowej, biegły rewident powinien również ocenić (Marzec i Śliwa, 2012):

- czy sprawozdanie zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych,
- czy forma i treść przygotowanego sprawozdania jest zgodna z przepisami prawa, statutem lub umową, które obowiązują jednostkę gospodarczą,
- czy sprawozdanie prezentuje w sposób jasny i rzetelny wszystkie informacje potrzebne do oceny jednostki gospodarczej przez zainteresowane podmioty,
- czy informacje ujęte w sprawozdaniu są zgodne z informacjami ujętymi w rocznym sprawozdaniu finansowym,
- czy wskazuje ono na zagrożenia kontynuacji działalności jednostki gospodarczej,
- czy sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia spowodowanego pomyłką lub manipulacją.

Warto podkreślić, że cele audytu uzależnione są od zmian w czasie. Na ich ewolucję złożyło się kilka istotnych czynników związanych ze zwiększającym się rozmiarem przedsiębiorstw, wzrostem znajomości zasad rachunkowości w praktyce przez przedsiębiorstwa, zwiększeniem roli kontroli wewnętrznej przedsiębiorstwa, z wprowadzeniem komputerowego systemu ewidencji operacji gospodarczych, odejściem od badania pełnego na rzecz badania wrywkowego. Oprócz wyżej wymienionych czynników, zmianie uległy również oczekiwania przedsiębiorstwa i akcjonariuszy z nim związanych, np. wykry-

wanie błędów w rachunkowości ma obecnie mniejsze znaczenie dla inwestorów podejmujących decyzje inwestycyjne. Akcjonariusze podczas podejmowania decyzji zwracają uwagę głównie na czynniki ekonomiczne. Kluczową rolę wzmacniającą zaufanie zewnętrznych odbiorców odgrywa potwierdzenie przez biegłego rewidenta prawidłowości danych liczbowych ujętych w sprawozdaniu finansowym, ocena efektywności przedsiębiorstwa na podstawie zweryfikowanych danych i określenie zdolności przedsiębiorstwa do kontynuowania działalności (Gabrusewicz, 2010).

Na podstawie *Standardu 220 (Kontrola jakości badania sprawozdań finansowych)* biegły rewident powinien przeprowadzić kontrolę zgodnie z MSRF, która oparta jest na koncepcji racjonalnej pewności. W myśl tej koncepcji, do wydania ostatecznej opinii przez rewidenta, konieczne jest zebranie niezbędnej ilości informacji potwierdzających, że sprawozdanie finansowe nie zawiera żadnych nieprawidłowości. Należy podkreślić, że koncepcja ta dopuszcza możliwość wydania opinii niezgodnej ze stanem faktycznym, co jednocześnie wiąże się z ryzykiem wystąpienia istotnej nieprawidłowości i ryzykiem jej niewykrycia, a także z ryzykiem badania, nieodłącznym, kontroli i przeoczenia. W związku z tym każde badanie wymaga wcześniejszego oszacowania ryzyka związanego z oceną sprawozdania finansowego przez biegłego rewidenta (Garstka, 2009).

Standardy zawarte w *Międzynarodowych Standardach Rewizji Finansowej* w jasny sposób określają cele i zasady przeprowadzania badań sprawozdań finansowych. Należy jednak zauważyć, że cele audytu zmieniały się wraz z biegiem lat. Biegły rewident w celu wyrażenia trafnej opinii końcowej musi posiadać odpowiednią wiedzę oraz przede wszystkim swobodny dostęp do wszystkich potrzebnych dokumentów finansowych. Bez tego audyt może być nierzetelny oraz nie spełni oczekiwanych efektów.

3. Zakres przedmiotowy badania sprawozdań finansowych

Roczne sprawozdanie finansowe powinno w sposób rzetelny i zrozumiały dla każdego akcjonariusza przedstawiać informacje dotyczące sytuacji majątkowej, finansowej czy wyniku finansowego przedsiębiorstwa. Podczas badania biegły rewident powinien skupić się na kilku istotnych źródłach informacji, rocznych sprawozdaniach finansowych, księgach rachunkowych, dowodach księgowych i dokumen-

tach powstających podczas inwentaryzacji. Do rocznych sprawozdań finansowych przygotowanych przez jednostki gospodarcze można zaliczyć:

1. Wprowadzenie do sprawozdania finansowego, które znajduje się na samym początku każdego dokumentu. Obejmuje ono krótką charakterystykę przedsiębiorstwa razem z przyjętymi przez nie zasadami polityki rachunkowości.
2. Bilans, jako podstawowy składnik sprawozdania finansowego, przedstawia stan aktywów i pasywów przypadający na ostatni dzień roku obrotowego i na koniec poprzedniego roku.
3. Rachunek zysków i strat jest ściśle powiązany z bilansem. Prezentuje on przychody i koszty za cały rok obrotowy, a także wynik finansowy netto.
4. Rachunek przepływów pieniężnych, który zawiera wszystkie zrealizowane wpływy i wydatki z działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej przedsiębiorstwa, z wyłączeniem zakupu lub sprzedaży środków pieniężnych.
5. Zestawienie zmian w kapitale, które uwzględnia zmiany i przyczyny zmian poszczególnych składników kapitału własnego przedsiębiorstwa oraz kosztów i przychodów bezpośrednio powiązanych z kapitałem własnym i nieujętych w rachunku zysków i strat. Zestawienie to prezentuje również wielkość kapitału własnego lub wielkość jego straty po podziale zysku.
6. Informację dodatkową, która zawiera informacje o charakterze uzupełniającym i objaśniającym. Dodatkowe dane i objaśnienia odnoszą się do wszystkich rachunków sprawozdania finansowego: bilansu, rachunku zysków i strat, rachunku przepływów pieniężnych czy zestawienia zmian w kapitale własnym.

Warto zauważyć, że dane potrzebne do przygotowania każdego sprawozdania finansowego pochodzą z ksiąg rachunkowych, które są drugim istotnym źródłem wykorzystywanym przez biegłych rewidentów. Księgi rachunkowe są to zbiory zapisów księgowych, obrotów i sald. W głównej mierze składają się one z (Marzec, Śliwa, 2012; Skoczek-Spychała 2010):

- dziennika,
- księgi głównej,
- ksiąg pomocniczych,
- zestawienia obrotów i sald księgi głównej,
- zestawienia obrotów i sald ksiąg pomocniczych,

– inwentarza.

Kolejnym ważnym źródłem informacji są dowody księgowe (tab.1), które stanowią podstawę zapisu ksiąg rachunkowych. Potwierdzają one dokonanie operacji gospodarczych.

Tab. 1. Rodzaje dowodów księgowych

Rodzaje dowodów księgowych	Klasyfikacja i charakterystyka dowodów
Dowody źródłowe	<ul style="list-style-type: none"> – zewnętrzne obce otrzymane od kontrahentów, – zewnętrzne własne przekazywane kontrahentom, – wewnętrzne obejmujące działania i operacje wewnątrz przedsiębiorstwa.
Dowody sporządzone przez przedsiębiorstwa, które mają podstawę w dowodach źródłowych	<ul style="list-style-type: none"> – zbiorcze wykorzystywane do sporządzenia łącznych zapisów dowodów źródłowych, np. listy wynagrodzeń, opłaty parkingowe czy pocztowe, – korygujące poprzednie zapisy, – zastępcze wystawiane do czasu otrzymania oryginału dowodu od kontrahenta, – rozliczeniowe prezentujące dokonane zapisy według innych, nowych kryteriów klasyfikacyjnych.
Dowody własne	<ul style="list-style-type: none"> – sporządzane przez przedsiębiorstwo za zgodą kierownika w przypadku braku możliwości uzyskania oryginału dowodu od kontrahenta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (Marzec, Śliwa, 2012).

Z zapisami ksiąg rachunkowych powiązane są również wyniki inwentaryzacji. Inwentaryzacja sprawdza stronę merytoryczną zapisu ksiąg rachunkowych. Jest przeprowadzana w celu ustalenia stanu aktywów i pasywów oraz rozbieżności pomiędzy stanem faktycznym a stanem ewidencji księgowej. Podczas inwentaryzacji powstaje szereg dokumentów, które są kolejnym źródłem informacji dla rewidentów. Spośród nich można wyróżnić: dokumenty prawno-organizacyjne dotyczące zakresu, terminu i sposobu rozliczenia wyników inwentaryzacji, spis składników majątkowych, pisemne potwierdzenie ilości środków pieniężnych w kasie, jak i w banku, stan należności i zobowiązań, zestawienia wyceny, oświadczenia osób materialnie odpowiedzialnych, dokumenty wyjaśniające powstałe różnice inwentaryzacyjne (Marzec, Śliwa, 2012).

Oprócz wymienionych źródeł informacji, przedmiotem badania może być również zgodność systemu księgowości i kontroli wewnętrznej, a także sprawozdania z działalności przedsiębiorstwa opracowane przez spółki kapitałowe, komandytowo-akcyjne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, towarzystwa reasekuracji wzajemnej, spółdzielnie i przedsiębiorstwa państwowe (Skoczek-Spychała, 2010).

Biegły rewident w celu przygotowania sprawozdania finansowego korzysta z dużej ilości dowodów finansowych. Istotne jest, aby przedsiębiorstwo przez cały okres działalności przykładało dużą wagę do poprawnego prowadzenia swoich ksiąg rachunkowych. Ważną rolę pełnią również wyniki inwentaryzacji, ponieważ na ich bazie biegły rewident jest w stanie wstępnie oszacować stan i poprawność prowadzonej, do czasu badania, księgowości w przedsiębiorstwie. Audytor powinien przykładać taką samą wagę do badania każdego z opisanych wcześniej dokumentów.

4. Etapy procesu rewizji sprawozdań finansowych

Według Marca (2002) proces rewizji sprawozdania finansowego przebiega na kilku poszczególnych etapach:

1. Zapoznanie się z aktualną sytuacją badanej jednostki. Na tym etapie procesu następuje rozpoznanie otoczenia, zapoznanie się z ogólną charakterystyką firmy, jej organizacją, czynnikami związanymi z charakterem działalności. Oprócz tego, dokonywana jest wstępna analiza sprawozdania finansowego za rok objęty badaniem oraz wstępna ocena sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego przedsiębiorstwa.
2. Badanie i ocena systemu rachunkowości. Na tym etapie biegły rewident skupia się na prawidłowości i rzetelności ksiąg rachunkowych (prawidłowości zakładowego planu kont i zgodności z nim prowadzonych ksiąg, sposobie prowadzenia ksiąg, udokumentowaniu operacji gospodarczych, poprawności dokonywania zapisów i ich kompletności, poprawności prowadzenia ksiąg pod względem technicznym).
3. Badanie działania kontroli wewnętrznej i wykorzystanie jej oceny dla ustalenia ryzyka badania. Celem tego etapu jest ocena działania kontroli wewnętrznej i jej wykorzystania do oceny wiarygodności danych. Ponadto, biegły rewident

badania poprawność koncepcji i skuteczność działania przepisów oraz procedur kontroli wewnętrznej w celu prawidłowego i kompletnego ujęcia operacji gospodarczych, ich udokumentowania, sprawdzenia, przetworzenia i gromadzenia danych oraz przechowywania i ochrony zasobów przedsiębiorstwa.

4. Przygotowanie i opracowanie planu badania. Planowanie badania rozumiane jest przez *Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej 300*, jako ustalenie ogólnej strategii wykonania zlecenia oraz opracowanie planu badania w celu zmniejszenia ryzyka badania do możliwego do zaakceptowania, niskiego poziomu (Garstka, 2009). Na tym etapie biegły rewident określa listę działań, jakie należy wykonać w toku badania, opracowany plan stanowi dla niego swoistą strategię. Podstawę ustalenia planu badania stanowią informacje o wyniku finansowym oraz sytuacji majątkowej i finansowej, organizacji i działalności przedsiębiorstwa, jej otoczeniu gospodarczym, działającym w niej systemie księgowości i kontroli wewnętrznej oraz przyjętych zasad wyceny aktywów i pasywów.
5. Przygotowanie i przeprowadzenie badań podstawowych dotyczących poszczególnych zagadnień i pozycji sprawozdania finansowego. Na tym etapie biegły rewident bada wiarygodność danych dotyczących stanów i operacji wykazanych w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym. Powinien również zebrać dostateczne ilościowo i odpowiednie merytorycznie dowody potwierdzające wykonanie danych operacji. Podczas tego etapu biegły rewident będzie stosował różne metody, procedury i techniki badania.
6. Podsumowanie i ocena wyników badania. Ten etap zamyka całą procedurę rewizji sprawozdania finansowego. Wynik przeprowadzonej kontroli jest zawarty w raporcie i opinii z badania sprawozdania finansowego jednostki.

Z punktu widzenia Hołdy i Pocięchy (2004) proces rewizji sprawozdań finansowych, w pewnym uproszczeniu, przebiega na trzech etapach. Etap pierwszy związany jest z planowaniem badania. Etap drugi odpowiada za realizację badania i tworzenie dokumentacji rewizyjnej. Zaś etap trzeci polega na sporządzeniu wniosków z badania.

Natomiast jak podkreśla Wisłowski (2012), w początkowej fazie badania biegły rewident powi-

nien zapoznać się nie tylko z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa, ale także z działaniem systemu kontroli wewnętrznej, ponieważ jego właściwe wykorzystanie ułatwia i przyspiesza wykonanie badania. Powinien upewnić się czy kontrolowany przez niego system kontroli wewnętrznej nie uległ zmianie w poszczególnych okresach i zachowana została porównywalność procedur. Ponadto, powinien sprawdzić czy system kontroli wewnętrznej, który jest wdrożony przez kontrolowaną jednostkę zabezpiecza właściwą kontrolę nad majątkiem jednostki.

Proces rewizji sprawozdania finansowego nie jest skomplikowany, ale pracochłonny i czasochłonny, przez co musi zostać odpowiednio zaplanowany. Biegły rewident na każdym etapie badania musi charakteryzować się skrupulatnością oraz znajomością przepisów i zasad rachunkowości. Efekt badania oraz wnioski muszą znaleźć się w raporcie, który powinien być wykonany starannie, czytelnie i zrozumiale. Powinien być stworzony w ten sposób, aby zleceniodawca audytu czy osoby trzecie mogły bez problemu odczytać z niego najistotniejsze dla nich informacje oraz wynik analizy.

5. Kryterium istotności w oparciu

o MSRF

Według Górki (2005) każde sprawozdanie finansowe zawiera pewne nieprawidłowości, które biegły rewident powinien oszacować przystępując do badania. Nieprawidłowości mogą pozostać niewykryte lub wykryte i niepoprawione, bez wprowadzania czytelnika w błąd. W ocenie tych nieprawidłowości biegły rewident posługuje się poziomem istotności, czyli poziomem, do którego błędy nie są istotne i nie trzeba domagać się ich poprawy.

Termin istotność został również zdefiniowany w *Międzynarodowym Standardzie Rewizji Finansowej 320 (Istotność przy planowaniu i przeprowadzaniu badania)* następująco: informacje są istotne, jeżeli ich pominięcie lub zniekształcenie może wpłynąć na decyzje gospodarcze podejmowane na podstawie sprawozdania finansowego przez użytkowników (Garstka, 2009).

Jak podkreśla Hołda (2009) pojęcie istotności może być rozpatrywane w dwóch kategoriach: istotności ogólnej i częściowej. Istotność ogólna dotyczy całości sprawozdania finansowego. Jest maksymalnym błędem w całym sprawozdaniu, który może być potraktowany przez audytora, jako nieistotny. Istotność częściowa jest ustalana na poziomie składni-

ków sprawozdania finansowego i stanowi maksymalny błąd tych elementów, który może zostać zaakceptowany przez biegłego rewidenta bez podważania wiarygodności informacji przekazywanych przez przedsiębiorstwo.

Międzynarodowa praktyka wypracowała typowe granice istotności, którymi biegły rewident może się kierować podczas ustalania stopnia istotności (tab.3).

Tab. 3. Typowe granice istotności

Wielkość bazowa	Dolna granica istotności	Górna granica istotności
Zysk brutto	5%	10%
Suma bilansowa	0,5%	2%
Wartość przychodów netto ze sprzedaży	0,5%	1%
Wartość kapitałów/funduszy własnych	1%	5%

Źródło: (Helin, Wisłowski, 2012).

Jak podkreślają Helin i Wisłowski, *Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej*, które stosowane są na obszarze całej Unii Europejskiej, oprócz definiowania kryterium istotności szczegółowo określają jej poziomy. Celem wskaźników wskazanych w tab.3. jest ustalenie istotności ogólnej badanego sprawozdania finansowego, a następnie jej podział pomiędzy istotności częściowe dotyczące poszczególnych obszarów sprawozdania finansowego (Helin i Wisłowski, 2012). Nie istnieją jednak ściśle wytyczne, jakie należy zastosować w każdej sytuacji, aby poprawnie ustalić wartość istotności. Najczęściej oparta jest ona na zdaniu biegłego rewidenta, który popiera je szeregiem analiz. Przeprowadzona w tym celu analiza dotyczy nie tylko wartości pieniężnych, ale również niepieniężnych, np. kontekst finansowy i sytuacja ekonomiczna firmy (Hołda, 2009). Wynika z tego, że typowe granice istotności mogą ulec zmianie, stanowią one jedynie wstępne ustalenie. Biegły rewident na podstawie swojego wieloletniego doświadczenia jest w stanie samodzielnie ustalić wartości granic istotności do danych okoliczności. W tab. 4 zostały przedstawione przykłady szacowania wartości istotności ogólnej w firmach Coopers & Lybrand¹ i RIR Revision i zalecane

¹ Obecnie PricewaterhouseCoopers (globalne przedsiębiorstwo świadczące usługi audytorskie i doradcze) utworzone w wyniku połączenia w 1998 roku Price Waterhouse oraz Coopers & Lybrand.

przez międzynarodową organizację zrzeszającą specjalistów z zakresu finansów, rachunkowości i zarządzania - ACCA (ang. *Association of Chartered Certified Accountants*).

Tab. 4. Przykłady poziomu istotności ogólnej

Coopers & Lybrand	RIR Revision	ACCA
5-10% zysku lub straty	5% zysku brutto	4% wyniku brutto
1-2% przychodów	0,5-1% przychodu ze sprzedaży	1% sumy bilansowej
1-2% aktywów netto	1-2% sumy bilansowej	1% sprzedaży podstawowej
2-4% kapitałów własnych	5-10% zysku netto	2% kapitałów własnych

Źródło: (Hołda, 2009).

Poziom istotności jest niezbędny do przygotowania planu badania przez biegłego rewidenta. W tym celu istotne jest stosowanie się do reguł wyznaczonych przez *MSRF 320*, takich jak:

- poziom istotności powinien umożliwić wykrycie kwoty i rodzaju istotnych nieprawidłowości,
- istotność nieprawidłowości powinna być rozpatrywana pojedynczo i łącznie,
- zróżnicowany poziom istotności może wynikać z tego, że biegły rewident analizuje istotność dla sprawozdania finansowego, jako całości, jak i dla poszczególnych jego grup (Garstka, 2009).

Jak podkreśla Garstka (2009) należy zwrócić uwagę na zależność między istotnością a ryzykiem badania. Istotność jest odwrotnie proporcjonalna do poziomu ryzyka badania. Im wyższy jest poziom ryzyka badania, tym niższy jest jej poziom. Ocena tych dwóch czynników dokonana podczas wstępnego planowania badania może odbiegać od oceny końcowej biegłego rewidenta. Wraz z ich zmianą należy dokonać koniecznych poprawek dotyczących rodzaju, czasu przeprowadzenia i zakresu procedur badania.

Zjawisko istotności pełni ważną rolę w audycie sprawozdań finansowych, ponieważ wpływa na poprawność wyniku przeprowadzanego badania. Stosowanie się do reguł *Międzynarodowego Standardu Rewizji Finansowej 320* ułatwia biegłemu rewidentowi ocenę i ustalenie poziomu istotności, co wpływa na efekt końcowy i poprawność audytu finansowego. Dzięki temu standardowi audyt powinien przebiegać sprawniej oraz poprawniej.

6. Klasyfikacja wybranych metod audytu sprawozdań finansowych

Według Skoczek-Spychały (2010) metoda to sposób postępowania przyjęty przez biegłego rewidenta w celu uzyskania dostatecznej pewności o wiarygodności sprawozdania finansowego, uwzględniający aspekty badania, jego etapy i dostosowany do zakresu badania.

Podczas dokonywania wyboru właściwej metody badania sprawozdania finansowego biegły rewident dokonuje analizy ryzyka i zwraca uwagę na wcześniej ustalone kryterium istotności. W praktyce, metody te mogą być wykorzystywane jednocześnie, w zależności od wcześniej ustalonych kryteriów (Helin, Wisłowski, 2012). Klasyfikacja metod audytu sprawozdań finansowych wraz z ich charakterystyką została przedstawiona w tab. 5.

Tab. 5. Wybrane metody badania sprawozdania finansowego

Rodzaj metody	Charakterystyka
Metoda systemowa	Badanie w oparciu o tę metodę jest związane z systemem i organizacją rachunkowości w danym przedsiębiorstwie. Polega ona na badaniu mechanizmów odpowiedzialnych za zbieranie, przetwarzanie, ewidencję i interpretację danych finansowych.
Metoda analityczna	Znaczącą rolę podczas tego typu badania odgrywa doświadczenie biegłego rewidenta dotyczące kontroli sprawozdań finansowych. Badanie analityczne polega na wykorzystaniu podwójnego charakteru zapisów operacji gospodarczych do analizy sprawozdania, np. sprzedaży i należności czy zakupów i zobowiązań.
Metoda transakcyjna	Podczas badania transakcyjnego kluczową rolę odgrywa dokumentacja źródłowa i zastosowane przez przedsiębiorstwo zasady rachunkowości. Badanie to polega na weryfikacji kontroli danych finansowych, odnosząc uzyskany wynik do całości zarejestrowanych operacji.
Metoda pełna	Badanie obejmuje całokształt działalności przedsiębiorstwa, jak np. wszystkie pozycje składające się na saldo konta. Badanie metodą pełną wykorzystywane jest najczęściej do bezpośredniego badania wiarygodności. Metoda ta jest pracochłonna, ale daje bardzo dokładne rezultaty.
Metoda wrywkowa	Badanie z użyciem tej metody przeprowadzane jest na mniejszej grupie pozycji, dokumentów, zapi-

	sów lub na losowo wybranej pojedynczej pozycji. Metoda wrywkowa jest mniej pracochłonna niż metoda pełna, przez co zwiększa ryzyko, że zbadane pozycje mogą zawierać niewykryte uchybienia.
--	---

Zródło: Opracowanie własne na podstawie: (Helin, Wiśłowski, 2012; Marzec, Śliwa, 2012).

Jak podkreśla Marzec (2002) dobór metody badania sprawozdania finansowego jest bardzo ważny, ponieważ decyduje o jakości przeprowadzonego badania. W związku z tym, metodę do przeprowadzenia badania powinno się dobierać oddzielnie dla każdego jego etapu, a także zmieniać i korygować, jeżeli nastąpi taka potrzeba. Biegły rewident sam planuje i organizuje przebieg badania, wybiera metodę stosowaną do badania i określa sposób doboru oraz wielkość prób badawczych, jak w przypadku metody transakcyjnej czy metody wrywkowej.

W przypadku metody transakcyjnej i wrywkowej dobór prób badawczych może być dokonany na cztery sposoby (Marzec, Śliwa, 2012):

- wybór losowy opierający się na zastosowaniu generatora liczb losowych,
- wybór systematyczny polegający na podzieleniu całości populacji przez wielkość próbki w celu ustalenia przedziału próbkowania, np., jeżeli wartość wynosi 50, wtedy wybiera się każdą, co 50 jednostkę populacji, gdzie punktem startu jest losowo wybrany punkt w pierwszych 50 jednostkach,
- wybór niesystematyczny (przypadkowy) nieodnoszący się do żadnej usystematyzowanej techniki; biegły rewident w tym przypadku powinien unikać przewidywalnego bądź tendencyjnego wyboru próby badawczej,
- wybór według wartości ważonych (próbki oparte na jednostkach pieniężnych) polegający na wybraniu elementów do testowania za pomocą *ważenia* elementów proporcjonalnie do ich wartości; przy zastosowaniu tej metody każdy istotny element będzie wybrany automatycznie.

Wybór metody decyduje o jakości przeprowadzonego badania. Audytor ma możliwość doboru metody według własnego uznania. Ponadto, ma możliwość zmiany i korekty danej metody, jeśli pojawi się taka konieczność. Biegły rewident na tym etapie musi wykazać się wiedzą i odwołać się do

swojego doświadczenia. W przypadku wyboru złej metody cały proces badania może zakończyć się porażką, a w raporcie zostaną zaprezentowane błędne wnioski. Biegły rewident oprócz wyboru odpowiedniej metody badania musi także dokonać odpowiedniego wyboru próby badawczej. Podobnie jak z wyborem metody, jeśli zostanie tutaj popełniony błąd badanie może nie być wiarygodne.

7. Podsumowanie

Podsumowując powyżej przedstawione rozważania należy stwierdzić, że audyt finansowy jest profesjonalnym oraz usystematyzowanym badaniem sprawozdań finansowych. Jest ono wykonywane przez niezależnych specjalistów i obejmuje ogół działań dotyczących wiarygodności i zgodności danych zawartych w sprawozdaniach finansowych na potrzeby akcjonariuszy.

Biegły rewident podczas przeprowadzania rewizji sprawozdań finansowych korzysta z puli dokumentów finansowych oraz wyników inwentaryzacji, która jest pomocna, ponieważ na jej podstawie audytor jest w stanie wyciągnąć pierwsze wnioski. Audytor musi posiadać swobodny dostęp do wszystkich dokumentów i podczas pracy powinien kierować się skrupulatnością oraz profesjonalizmem. Całość zakończona jest stworzeniem raportu dla zleceniodawcy, który zawiera wynik analizy i wnioski rewidenta. Istotną rzeczą wpływającą na wynik analizy audytora jest zjawisko istotności. Wpływa ono na jego poprawność i musi być uwzględniane podczas przeprowadzania każdego badania sprawozdań finansowych, niezależnie od rodzaju przedsiębiorstwa czy skali przeprowadzanego audytu. Audytor podczas planowania badania sprawozdań finansowych musi trafnie dokonać wyboru metody oraz próby badawczej. Na jego korzyść wpływa fakt, że w trakcie badania może on całkowicie zmieniać metody lub je modyfikować.

Przeprowadzone badania sprawozdania finansowego jest złożonym procesem, który wymaga odpowiednich kwalifikacji, kompetencji i doświadczenia audytora, a także odpowiedniej znajomości prawa, zasad rachunkowości, takich jak Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej, czy zasad, na których opera się funkcjonowanie danego przedsiębiorstwa.

Bibliografia

- Gabrusewicz, W. (2010). *Istota i rola sprawozdań finansowych*. W: W. Gabrusewicz (red.), *Audyt sprawozdań finansowych* (s. 13-33). Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Garstka, M. (2009). *Procedury badania sprawozdań finansowych zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rewizji Finansowej*. Warszawa: CeDeWu.pl.
- Górka, Ł. (2005). *Istotność w badaniu sprawozdania finansowego*. *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie*, nr 674, 33-44.
- Helin, A., Wisłowski J. (2012). *Metody badania sprawozdania finansowego*. *Biuletyn BDO Rewizja Finansowa*, 3(3). Pozyskano z: <http://www.institutrewizjifinansowej.pl/biuletyn/IRF/biuletyn-bdo-rewizja-finansowa/Badanie-w-praktyce/metody-badania-sprawozdania-finansowego1745.html>. Data dostępu: 27.02.2016.
- Hołda, A. (2009). *Problemy szacowania istotności i ryzyka dotyczące badania sprawozdania finansowego*. W: A. Hołda, J. Pocięcha, *Probabilistyczne metody badania sprawozdań finansowych*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.
- Hołda, A., Pocięcha, J. (2004). *Rewizja finansowa*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Marzec, J. (2002). *Badanie sprawozdań finansowych*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział Warszawski.
- Marzec, J., Śliwa, J. (2012). *Audyt finansowy w jednostkach gospodarczych. Teoria i praktyka. Procedury, metody i techniki badania sprawozdań finansowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.
- Międzynarodowy Standard Rewizji Finansowej 200. Ogólne cele niezależnego biegłego rewidenta oraz przeprowadzanie badania zgodnie z międzynarodowymi standardami rewizji finansowej.*
- Międzynarodowy Standard Rewizji Finansowej 220. Kontrola jakości badania sprawozdań finansowych.*
- Międzynarodowy Standard Rewizji Finansowej 320. Istotność przy planowaniu i przeprowadzaniu badania.*
- Patterson, R. (2008). *Kompendium terminów z zakresu rachunkowości w języku polskim i angielskim*. Warszawa: Polska Akademia Rachunkowości.
- Regionalny Oddział Krajowej Izby Biegłych Rewidentów. (2016). *Historia. Krajowa Izba Biegłych Rewidentów*. Pozyskano z: <http://www.krakow.kibr.org.pl/pl/Historia>. Data dostępu: 27.02.2016.
- Skoczek-Spychała, M. (2010). *Prawne i instytucjonalne aspekty audytu sprawozdań finansowych*. W: W. Gabrusewicz (red.), *Audyt sprawozdań finansowych*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Wisłowski, J. (2012). *Metody badania sprawozdania finansowego*. *Biuletyn BDO Rewizja Finansowa*, 1(1). Pozyskano z: <http://www.institutrewizjifinansowej.pl/biuletyn/IRF/Biuletyn-BDO-Rewizja-Finansowa/Badanie-w-praktyce/Metody-badania-sprawozdania-finansowego1690.html>. Data dostępu: 27.02.2016.

Selected methods of financial statement audit

Magdalena Tyrańska
Cracow University of Economics

Abstract:

The main objective of the article is to present a review of literature concerning methods used during a financial statement audit by auditors. Subsequently, the attention was paid to objectives and principles of financial statement audit based on the International Standards on Auditing. In addition to that the most important sources of information used during the audit of financial statements were listed and characterized.

The structure of the article also includes a classification of chosen methods of financial statement audit, such as: systemic, analytical, transactional, full and random methods. Moreover, the article presents the stages of audit of financial statements together with their detailed characteristics. Furthermore, special attention was paid to significance. Its proper characteristics are essential to choose the right method used during the audit of financial statements.

Keywords: financial audit, financial statements, significance, stages of financial audit, International Standards on Auditing

JEL codes: M42